

Lausunto, tartuntatautilakiin valmistellut muutokset

Viitteet: VN/15739/2020 ja STM083:00/2020

Kommentit koskien toimenpiteitä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi elinkeinotoiminnassa ja muussa toiminnassa (58 c §, 58 d §, 58 g § ja liite sekä 58 h § 1 mom.):

On tärkeää, että yleiset kirjastot ovat mukana määrittelyssä, ja että tartuntatautilaki määrittää toimenpiteet koronavirustaudin leviämisen ehkäisemiseksi. Päätösvaltaa on selkeytetty ja toimintojen kolmiportaisuus on kuvattu ymmärrettävästi.

Ehdotus jättää päätösvalan kunnalle koskien tasaveroisesti kaikkea toimintaa. Kunnan harkinta tuo kuitenkin todennäköisesti esille paikallisia vaihteluja ja erilaisia tulkintoja, erityisesti koskien toiminnan rajoittamista tai lakkauttamista. Yleisten kirjastojen kohdalla tulee huolehtia palvelun saatavuudesta, joka on laissa säädetty kansalaisten perusoikeus.

Kaikki keinot täytyy ottaa käyttöön, jotta kirjastopalvelujen saatavuus ja saavutettavuus varmistetaan. Kunnille tulee korostaa vaihtoehtoisia palveluja tilanteissa, joissa osa palveluista tai tiloista pitää sulkea. Näitä ovat esimerkiksi sähköiset palvelut ja rajoitetut aineisto- ja tilapalvelut.

Yleisten kirjastojen palvelut voidaan toteuttaa turvallisesti hygieni- ja turvallisuusohjeita noudattaen, myös niissä tapauksissa, kun tiloja tai palveluja joudutaan rajaamaan. Kirjastojen tilojen ja fyysisen aineiston lainauksen ja palautuksen sulkeminen kokonaan on äärimmäinen keino, joka voidaan myös pitkälti välttää hyvällä suunnittelulla, rajauksilla ja vaihtoehtoisilla turvallisuustoimilla.

Yleisten kirjastojen e-kirjastopalvelut ovat kriisiajan tärkein palvelumuoto. E-kirjastopalvelujenkin kohdalla tulee huolehtia aineiston yhdenvertainen saatavuudesta kansalaisille. Siksi suunnittelussa tulee pyrkiä kohti valtakunnallista e-kirjastoa.

Kirjastoautopalvelut ovat haja-asutusalueiden asiakkaille elintärkeitä. Kirjastoautot ovat tärkeä osa erityisesti lasten ja nuorten lukemisen edistämistä. Niiden palvelu voidaan toteuttaa turvallisesti esimerkiksi erilaisilla toimintakonsepteilla. Tällaisia voivat olla yhtäaikaisen asiakasmäärän rajaaminen, kirjaston aineistopakettien jakelut ja palautusten vastaanottamiset.

Muut kommentit:

Yleiset kirjastot ovat merkittävä yhteiskunnan tukipilari ennen kaikkea hyvinvoinnin ja tiedonsaannin kannalta. Yleiset kirjastot suosittelevat, että kirjastojen sulkemisesta ei tehtäisi paikallisia päätöksiä kevyesti, vaan ensisijaisesti panostettaisiin pykälän 58 d antamiin mahdollisuuksiin toteuttaa asiakaspalvelua kirjastotiloissa rajatusti ja turvallisesti.

Yleiset kirjastot ovat kriisitilanteessa tärkeä henkisen jaksamisen palvelu, jonka keskeisyys korostuu, jos haastavat tilanteet jatkuvat pitkään. Lisäksi kirjastojen tuottaman kotipalvelun rajaamisen vaihtoehtona tulisi miettiä turvallinen vaihtoehto asiakkaille, jotka eivät muuten pääse palvelun äärelle.

Varausten nouto ja kokoelmien merkitys opiskelulle ja työnteolle on hyvä ottaa huomioon. Lisäksi kirjastotilat eivät ole tämänhetkisen tiedon mukaan paikkoja, joissa olisi korkea riski tartunnalle. Kesän ja syksyn aikana on pysytty osoittamaan, että palvelua on mahdollista toteuttaa turvallisesti.

Yleisten kirjastojen palvelujen kohdalla pitää turvata asiakkaiden pääsy tietokoneelle sekä turvata fyysisten aineistojen saanti edes varaamalla.

Yleisten kirjastojen neuvosto lähettää vahvan suosituksen kunnille tilojen tai palvelujen rajoittamisesta, ei sulkemisesta, jotta tiedonsaanti ja pääsy tietokoneelle nopeata asiointia varten turvautuu. Tietopalvelu tulee järjestää muulla tavoin sähköisenä ja verkossa, jos se fyysisenä palvelumuotona rajataan hetkellisesti pois.

Yleisistä kirjastoista annetussa laissa (1492/2016) säädetään kunnille velvollisuus ylläpitää itse tai yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yleisiä kirjastoja taikka järjestää alueellaan muulla tavoin kirjastotoimintaa, jotta muun muassa väestön yhdenvertainen mahdollisuus osallistua sivistys- ja kulttuurielämään tulisi turvatuksi. Lain 10 § mukaan yleisen kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa.

Yleisten kirjastojen neuvosto

Jouni Pääkkölä, puheenjohtaja

vs. kulttuurijohtaja/kirjastopalvelujohtaja, Oulun kaupunginkirjasto